

דורשבו

פרשת אָמֵר, תשע"ו, מספר 1169

מועדו של יום העצמאות לאור פרשת המועדות

יהודה יונגסטר

המועדים התורה קובעת את היום כ"מקרא קודש" ולאחר מכן מציינת את הקרבנות המיוחדים לאותו מועד. כך, למשל, על חג המצות נאמר (כג:ה-ח):
וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמַּצוֹת לֵה'... בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ, וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לֵה' שְׂבַעַת יָמִים.

כן הדבר באשר לראש השנה (שם, כד-כה), יום הכפורים (שם, כז) וחג הסוכות (שם, לד-לו). אך לא כן בחג השבועות (שם, טו-כא), עליו נאמר:

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּתְחַת הַשֶּׁבֶת... עַד מִמִּתְחַת הַשֶּׁבֶת הַשְּׂבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה קֹדֶשׁ לֵה'... בַּכּוֹרִים לֵה'.
וְהִקְרַבְתֶּם עַל הַלֶּחֶם שְׂבַעַת כֶּבֶשִׂים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפָר בֶּן בָּקָר אֶחָד וְאֵילִם שְׁנַיִם יִהְיוּ עֲלֶיהָ לֵה'... וַעֲשִׂיתֶם שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֹטָאת וּשְׁנַיִם כֶּבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבַח שְׁלָמִים, וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוֹרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' עַל שְׁנֵי כֶּבֶשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיֶה לֵה' לַפֶּהֱן.
וּקְרַבְתֶּם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ.

קריאת שם קודש על היום היא השלב האחרון: בשלב הראשון נקבע יום החמישים ליום הקרבת מנחה חדשה; בשלב השני מצווה התורה להקריב עם מנחה זו קרבנות דומים לקרבנות המוספים של שאר המועדים: פר, שני אילים, שבעה כבשים ושעיר לחטאת, ויש תוספת מיוחדת ליום זה – שני כבשים לשלמים. רק בשלב השלישי נאמר שיום זה הוא "מקרא קודש" ואסור במלאכת עבודה. נשים לב שפרשתנו אינה מציינת את קרבנות שאר המועדים (אלה המנויים בפרשת "פנחס"). היא מדגישה כי קרבנות יום החמישים קשורים למנחה הקרבה בו, "וְהִקְרַבְתֶּם עַל הַלֶּחֶם... וְהִנִּיף הַכֹּהֵן

עם הקמת המדינה קבעה הרבנות הראשית את יום ה' באייר, שנקבע על ידי הכנסת ל"יום העצמאות", יום של הלל והודאה. לפי כללי הלוח העברי, יום ה' באייר יחול רק בימים שני, רביעי, ששי ושבת. מתוך חשש לחילול שבת ציבורי, נקבע בחוק כי יום העצמאות שחל ביום ששי או בשבת – יוקדם, ואילו יום העצמאות שחל ביום שני – יידחה, כדי שלא יתקיימו טקסי יום הזיכרון במוצאי שבת.

שאלת מעמדו ההלכתי של יום העצמאות כיום הלל והודאה, במקרה של הקדמתו או דחייתו, נידונה לא מעט.¹ השאלה נוגעת הן למעמדו של היום החילופי, אם יש לגמור בו את ההלל ולנהוג בו מנהגי שמחה הדוחים את האבלות של ימי הספירה, והן למעמדו של ה' באייר. שכן, לפעמים הוא הופך ליום הזיכרון (כשיום העצמאות חל ביום ב') ולפעמים הוא חוזר להיות יום שאין בו ייחוד נוסף (כאשר יום העצמאות חל ביום ו' או בשבת). במקרה כזה, האם מותרים בו הספד ותענית? האם יש לומר בו תחנון (או "אב הרחמים" בשבת, כמנהג קהילות אשכנז)?

דומה שאפשר לדון בשאלה זו מתוך עיון בפרשת המועדות שבפרשתנו. בפרשה זו ניכר חג השבועות בין המועדים: הוא החג היחיד שאינו תלוי בתאריך, אלא חל ביום החמישים לספירת העומר. עיון בפסוקים מעלה עובדה מעניינת נוספת, שבה שונה חג זה משאר המועדים. בכל

* הרב ד"ר יהודה יונגסטר, המכללה האקדמית אשקלון ומכללת "אורות ישראל" (רחובות), רב קהילת "שירה חדשה" גבעת שמואל.

¹ דוגמאות אחדות: הרב שלמה גורן, "יום העצמאות ויום ירושלים שחלים להיות בשבת", **תורת השבת והמועד**, ירושלים תשמ"ב, עמ' 432-446; הרב יעקב אריאל, **באהלה של תורה**, ב, כפר דרום תש"ס, סי' עג; הרב ד"ר דרור פיקסלר, "יום העצמאות וה' באייר כשני חגים: אזרחי ורתי", **צהר** לא (תשס"ח), עמ' 55-66.

אפילו לא דברים של צנעה. אין זאת אלא שהוא סבור כי דחיית התענית ליום ראשון פירושה ביטול ט' באב וקביעת י' באב במקומו. לפי דרכנו נאמר, כי יום ט' באב, שהוא תקנת חכמים, אינו יום אבלות מחמת התאריך, אלא חכמים תיקנו את יום ט' באב כיום מתאים לקיים בו את חובת האבלות על החורבן, ואם אין הדבר אפשרי, הרי שתקנת האבלות עוברת ליום י' באב.

דומה שהרמ"א חולק בדבר זה על המחבר, שהרי פסק (שם) כי בשבת ט' באב יש לנהוג מנהגי אבלות של צנעה, וככל הנראה הוא סבור כי תקנת חכמים קבעה את תאריך ט' באב ליום המוגדר כיום אבל, כשהתענית ושאר מנהגי האבלות הם תוצאה של הגדרה זו, ולכן גם אם דוחים את מנהגי האבלות, יום ט' באב עצמו נותר במעמדו.

סוף דבר – הדעת נוטה לאפשרות לפיה אמנם יש כוח ביד חכמים לתקן תקנות המטילות חובה לעשות מעשים מסוימים, אך הם אינם יכולים לקבוע מעמד של קדושה החל על תאריך מסוים, שכן קביעת קדושה – רק מן השמים היא. מסתבר ששיטת הרמ"א בעניין תשעה באב נסמכת גם על כך, שיום זה מסורת מדברי נביאים הוא. במיוחד נראה הדבר כך כאשר ליום העצמאות: עם כל מעלתו של יום זה, אפשר להעלות על הדעת ימים מתאימים אחרים לציון עצמאותנו (כגון י"ז בכסלו, הוא כ"ט בנובמבר), כך שאין בתקנת הרבנות משום הכרזה על קדושת יום ה' באייר, אלא קביעת חובת הלל והודאה על גאולתנו ועל פדות נפשנו, אתחלתא לגאולה השלמה במהרה בימינו.

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע
הדף מופיע באינטרנט באתר המידע
של אוניברסיטת בר-אילן

בכתובת: <http://www1.biu.ac.il/parasha2>
dafshv@mail.biu.ac.il: כתובת המייל של הדף
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: פרופ' עמוס פריש
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

אתם על לחם הפנים, ולא לעובדת היות היום "מקרא קדש". דומה שיום החמישים הוא בעיקר יום הקרבת המנחה החדשה עם קרבנותיה, ועובדה זו היא העושה אותו ל"מקרא קדש".

גם בפרשת המוספים בספר "במדבר" מציין הכתוב את מנחת הביכורים כגורם המגדיר את היום כ"מקרא קדש" (במ' כח:כו):

וּכְיוֹם הַבִּכּוּרִים, בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה קְדֹשָׁה
לֵה' בְּשַׁבְעַתִּיכֶם – מִקְרָא קָדֵשׁ יִהְיֶה לָכֶם,
כָּל מִלְאכְתָּ עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ.

נוכל לומר, אפוא, כי שאר המועדים הם זמנים שיש בהם קדושה, וזו באה לידי ביטוי בהקרבת קרבנות המוספים. שבועות, לעומתם, אינו מציין קדושת זמן אלא קדושת מצווה: קיום מצוות ההקרבה של המנחה החדשה הוא העושה את היום ל"מקרא קדש", ואיסור המלאכה הנוהג בו מבטא את העובדה שזהו יום של קרבן מיוחד.²

מה באשר למועדים מדרבנן? האם חכמים קבעו זמני קודש נוספים, ומצוות היום באות לבטא קדושה זו, או שהמועדים שנקבעו ע"י חכמים אינם אלא ימים שבהם יש לקיים מצוות מסוימות? בשאלה זו, כך נראה, תלויה הכרעתנו בעניין דחיית יום העצמאות. אם תקנת הרבנות הייתה לקבוע את תאריך ה' באייר כיום מיוחד, וייחודו מתבטא בהלל והודאה – אין לדחותו ממקומו בשום מקרה. אך אם התקנה הייתה להודות ולהלל על נס הקמת המדינה יום אחד בשנה, ויום ה' באייר הוא יום מתאים לכך, אפשר לדחותו או להקדימו, כי אפשר לקיים את התקנה גם ביום אחר בהתאם לאילוצים, כשהחשש לקדושתה של השבת הוא אילוץ ראוי שיש בו גם קידוש השם.³

שאלה דומה מתעוררת השנה (תשע"ו) לאור העובדה שתשעה באב חל בשבת והתענית נדחית ליום ראשון. המחבר סבור (שו"ע או"ח תקנא, ד), שבמקרה כזה לא חלים דיני שבוע שחל בו תשעה באב כלל. כמו כן הוא סבור (שם תקנד, יט), כי בשבת, ט' באב, לא חלים כלל מנהגי אבלות,

² מוספי היום, הנזכרים גם בפרשתנו וגם בפרשת "פנחס", הם בעלי תפקיד כפול: הם מלווים את המנחה החדשה ואת כבשי העצרת, והם גם קרבנות מוסף כמוספי שאר המועדים, שכן לאחר שהוגדר היום ל"מקרא קדש", גם אם בעקבות מצוות היום, נתחייב הוא במוספים.

³ ראו פיקסלר, שם.